

Na osnovu člana 17 stav 1 tačka 2) Zakona o Centralnoj banci Crne Gore ("Sl.list RCG" br. 52/00 I 47/01), a u vezi sa čl. 54 stav 3 i 56 stav 3 Zakona o bankama ("Sl list Crne Gore" br. 17/08), Savjet Centralne banke Crne Gore, na sjednici održanoj 17. i 18. septembra 2008. godine, donio je

ODLUKU

o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama (*"Sl. list Crne Gore", br. 60/08 od 09.10.2008*)

1. Opšta odredba

Predmet regulisanja

Član 1

Ovom odlukom bliže se utvrđuju minimalni standardi za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama.

2. Upravljanje rizikom likvidnosti

Elementi upravljanja rizikom

Član 2

Upravljanje rizikom likvidnosti u banci obuhvata naročito:

- 1) identifikaciju postojećih izvora rizika likvidnosti i rizika likvidnosti koji može proizaći iz novih poslovnih proizvoda ili aktivnosti;
- 2) mjerenje i praćenje koncentracije depozita i drugih izvora sredstava po ročnosti i po klijentima;
- 3) mjerenje, procjenu i praćenje stepena varijabilnosti depozita;
- 4) praćenje potencijalnih obaveza evidentiranih u vanbilansu banke;
- 5) praćenje ročne strukture sredstava i izvora sredstava u EUR i drugim valutama, uključujući i pojedinačno praćenje ročne strukture valuta koje imaju značajan uticaj na ukupnu likvidnost banke, uspostavljanje i održavanje adekvatne ročne usklađenosti sredstava i izvora sredstava;
- 6) projektovanje priliva i odliva novčanih sredstava;
- 7) korišćenje finansijskih instrumenata za uspostavljanje adekvatne strukture sredstava i izvora sredstava;
- 8) stresno testiranje;
- 9) utvrđivanje indikatora likvidnosti i njihovo korišćenje u procesu praćenja likvidnosti banke;
- 10) postupanja banke u slučaju privremenih i dugoročnih poremećaja likvidnosti.

Rokovi za mjerenje i praćenje rizika

Član 3

Banka je dužna da uspostavi efektivno mjerenje i upravljanje rizikom likvidnosti :

- 1) na dnevnoj, dekadnoj i kvartalnoj osnovi, i
- 2) za periode duže od perioda iz tačke 1) ovog člana, utvrđene aktima poslovne politike, a zavisno od obima novčanih tokova, kao i od obima i složenosti poslovnih aktivnosti banke.

Mjerenje likvidnosti

Član 4

Banka je dužna da, kao minimum, mjerenje likvidnosti vrši na bazi projekcije novčanih tokova i seta pokazatelja za mjerenje likvidnosti, izračunatih na osnovu presjeka stanja na određeni dan.

Projekcija novčanih tokova utvrđuje se za vremenske periode utvrđene u skladu sa članom 3 ove odluke i bazira se na pretpostavkama o novčanim prilivima i odlivima i budućim potrebama finansiranja.

Pretpostavke o novčanim prilivima zasnivaju se minimalno na procjeni:

- 1) realne naplativosti kredita, pri čemu procijenjeni nivo naplate ne može biti veći od ugovorenog priliva, umanjenog za procenat utvrđenih rezervi za potencijalne gubitke;
- 2) realnih mogućnosti unovčavanja aktive koja nema utvrđeni rok dospjeća;
- 3) raspoloživosti novčanih sredstava iz osnova posjedovanja finansijskih instrumenata koji se drže do dospjeća;
- 4) realnih mogućnosti prodaje aktive, pri čemu se ulaganja u druga pravna lica, nekvalitetni krediti i fiksna aktiva tretiraju kao najmanje likvidna aktiva, a sredstva banke data u zalogu isključuju iz procjene;
- 5) očekivanog rasta depozita;
- 6) sposobnosti banke da pribavi sredstva iz dodatnih izvora i raspoloživosti tržišnih izvora finansiranja;
- 7) ostalih novčanih priliva, analizom podataka o nivou i trendovima novčanih priliva u prethodnom periodu, uzimajući u obzir sezonske uticaje, osjetljivost kamatnih stopa i makroekonomske faktore.

Pretpostavke o novčanim odlivima zasnivaju se minimalno na analizi i procjeni:

- 1) obaveza koje dospijevaju, uključujući i obaveze evidentirane u vanbilansu banke, a na osnovu kojih će doći do odliva sredstava u periodu za koji se vrši procjena novčanih odliva;
- 2) buduće kreditne aktivnosti banke;
- 3) standardnog nivoa depozita i ostalih obaveza, utvrđenog na osnovu uobičajene varijabilnosti depozita banke i poznavanja ponašanja i namjera deponenata;
- 4) realnog dospjeća depozita po viđenju i oročenih depozita koji se mogu povući i prije roka dospjeća (opcija ranijeg povlačenja);
- 5) uticaja promjene visine kamatnih stopa na promjenu nivoa depozita;

- 6) stepena koncentracije depozita i uticaja nepovoljne koncentracije depozita na smanjenje nivoa depozita, zbog promjene odnosa velikih deponenata prema banci i drugih okolnosti;
- 7) potencijalnih obaveza po vanbilansnim stavkama, uključujući i potencijalne obaveze po finansijskim derivatima, na osnovu kojih može doći do odliva sredstava u periodu za koji se vrši procjena novčanih odliva;
- 8) ostalih novčanih odliva, na osnovu podataka o nivou i trendovima novčanih odliva u prethodnom periodu, uzimajući u obzir sezonske uticaje, osjetljivost kamatnih stopa i makroekonomske faktore.

Banka je dužna da periodično preispituje valjanost pretpostavki koje koristi u procesu upravljanja rizikom likvidnosti.

Gep analiza

Član 5

Za utvrđivanja usklađenosti novčanih priliva i odliva banka je, kao minimum, dužna da utvrđuje skale dospijeća (gep analiza), za vremenske periode utvrđene aktima poslovne politike, a minimalno za periode utvrđene u skladu sa članom 3 ove odluke.

Evidentiranje novčanih priliva i odliva u skale dospijeća vrši se primjenom sljedećih kriterijuma:

- 1) novčani prilivi se evidentiraju prema roku dospijeća aktive ili prema realnom roku za unovčavanje aktive,
- 2) novčani odlivi se evidentiraju prema datumu dospijeća ili najranijem datumu na koji potencijalne obaveze mogu biti pozvane na naplatu.

Neusklađenost novčanih tokova prema roku dospijeća iskazuje se pojedinačno za svaku skalu dospijeća i u kumulativnom iznosu.

Limiti ročne usklađenosti

Član 6

Banka je dužna da utvrdi limite kojima se obezbjeđuje adekvatna ročna usklađenost sredstava i izvora sredstava banke, poštujući minimalno sljedeća ograničenja :

- 1) kratkoročni izvori sredstava sa dospijećem do 30 dana mogu se angažovati samo u instrumente aktive sa rokom dospijeća do 30 dana;
- 2) kratkoročni izvori sredstava sa dospijećem od 30 do 90 dana mogu se angažovati samo u instrumente aktive sa rokom dospijeća do 90 dana;
- 3) najviše 10% kratkoročnih izvora sredstava sa dospijećem od 90 do 180 dana može se angažovati u instrumente aktive sa rokom dospijeća dužim od 180 dana;

Centralna banka Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka) može naložiti banci utvrđivanje strožijih limita ročne usklađenosti od limita koje je utvrdila banka, ukoliko

ocijeni da uspostavljeni limiti ne odgovaraju rizičnom profilu banke ili banka ne upravlja na adekvatan način rizikom likvidnosti.

Pokazatelj likvidnosti

Član 7

Nivo likvidnosti banke iskazuje se pokazateljem njene likvidnosti.

Pokazatelj likvidnosti banke predstavlja odnos zbira likvidnih sredstava iz člana 8 stav 1 ove odluke i zbira dospjelih obaveza iz člana 8 stav 2 ove odluke.

Likvidna sredstva i dospjele obaveze

Član 8

Likvidnim sredstvima, u smislu ove odluke, smatraju se:

- 1) gotovina;
- 2) sredstva na obračunskom računu kod Centralne banke;
- 3) čekovi i druga novčana potraživanja;
- 4) sredstva na računima kod domaćih banaka (depoziti po viđenju);
- 5) sredstva kod agenata platnog prometa;
- 6) sredstva na računima kod stranih banaka (depoziti po viđenju);
- 7) dio sredstava izdvojene obavezne rezerve koji se u skladu sa posebnim propisom Centralne banke može koristiti za održavanje dnevne likvidnosti banke.

Dospjelim obavezama, u smislu ove odluke, smatraju se:

- 1) dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita;
- 2) dospjele obaveze po kamatama i naknadama;
- 3) dospjele obaveze po oročenim depozitima;
- 4) 30% depozita po viđenju;
- 5) 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih neopozivih kreditnih obaveza (kreditne linije);
- 6) ostale dospjele obaveze.

Pokazatelj minimalne likvidnosti

Član 9

Banka je dužna da nivo likvidnosti održava tako da pokazatelj likvidnosti iznosi najmanje:

- 1) 0,9 - kada je izračunat za jedan radni dan;
- 2) 1,0 - kada je izračunat kao prosjek pokazatelja likvidnosti za sve radne dane u jednoj dekadi.

Informacioni sistem

Član 10

Informacioni sistem banke mora obezbjeđivati podatke za blagovremeno i kontinuirano upravljanje rizikom likvidnosti, a minimalno za:

- 1) mjerenje i praćenje likvidnosti banke na dnevnoj osnovi i u drugim utvrđenim periodima;
- 2) mjerenje i praćenje likvidnosti za svaku stranu valutu koja ima značajan uticaj na ukupnu likvidnost banke;
- 3) praćenje usklađenosti poslovanja sa uspostavljenim limitima za upravljanje rizikom likvidnosti;
- 4) utvrđivanje indikatora likvidnosti;
- 5) analizu kretanja i procjenu stabilnosti depozita;
- 6) sprovođenje stresnog testiranja likvidnosti banke;
- 7) izradu izvještaja i informacija za potrebe organa banke i drugih lica uključenih u proces upravljanja rizikom likvidnosti.

Stresno testiranje

Član 11

Banka je dužna da vrši testiranje likvidnosti u različitim situacijama, korišćenjem više vrsta stres scenaria, u cilju procjene uticaja tih situacija na kretanje novčanih tokova i likvidnost banke.

Pod stres scenariom, u smislu ove odluke, podrazumijevaju se pretpostavke o ekstremnim promjenama internih i eksternih faktora koji su od uticaja na likvidnost banke.

Banka je dužna da usvoji procedure za različita stres scenarija i planira na godišnjem nivou, dinamiku testiranja likvidnosti banke koja se vrši primjenom stres scenarija, a minimalno na kvartalnom nivou.

U postupku stresnog testiranja likvidnosti banka je, kao minimum, dužna da:

- 1) identifikuje ključne interne i eksterne faktore čije promjene utiču na likvidnost banke;
- 2) kvantitativno izrazi promjene internih i eksternih faktora koji su predmet stres scenarija;
- 3) procjenjuje uticaj koji bi promjene internih i eksternih faktora iz utvrđenih stres scenarija imale na likvidnost banke;
- 4) obezbijedi izvještavanje rukovodstva banke o rezultatima stresnog testiranja.

Banka je dužna da periodično preispituje i po potrebi revidira pretpostavke na osnovu kojih se vrši stresno testiranje.

Plan za krizne situacije

Član 12

Banka je dužna da donese plan za upravljanje rizikom likvidnosti u kriznim situacijama.

Plan iz stava 1 ovog člana treba da, kao minimum, sadrži:

- 1) definisanje situacija u kojima se taj plan primjenjuje;
- 2) jasnu podjelu zadataka, ovlašćenja i odgovornosti u banci za realizaciju plana;
- 3) indikatore ranog upozorenja koji ukazuju na mogućnost nastupanja određene krizne situacije (naglo smanjenje depozita, veći troškovi finansiranja u odnosu na druge banke, teškoće pri prikupljanju sredstava na novčanom tržištu, pogoršanje kvaliteta aktive i profitabilnosti i dr.);
- 4) planirane vidove komunikacije sa glavnim deponentima, poslovnim partnerima, drugim klijentima i javnošću;
- 5) identifikaciju, veličinu i pouzdanost svih izvora finansiranja sa naznačenim redoslijedom korišćenja u različitim situacijama koje se kreću od normalnih okolnosti do ozbiljnih kriza banke;
- 6) pristup dopunskim izvorima sredstava koji se ne koriste u redovnom poslovanju banke;
- 7) procedure i postupke za pribavljanje nedostajućih sredstava i vremenski okvir u kojem se trebaju preduzeti pojedine aktivnosti (npr. prodaja imovine, uspostavljanje novih linija finansiranja, itd);
- 8) procedure za blagovremeno izvještavanje rukovodstva banke kako bi se donijele pravovremene odluke u kriznim situacijama.

Banka je dužna da periodično preispituje i po potrebi revidira plan iz stava 1 ovog člana.

Informisanje javnosti

Član 13

Banka je dužna da uspostavi mehanizam koji obezbjeđuje adekvatan nivo javnog objavljivanja informacija o organizaciji i finansijskom položaju banke, posebno u situacijama kada se u javnosti pojave negativne informacije o banci.

Obavještavanje Centralne banke

Član 14

Banka je dužna da u slučaju nelikvidnosti odmah obavijesti Centralnu banku o iznosu nedostajućih likvidnih sredstava, razlozima nelikvidnosti i planiranim aktivnostima za prevazilaženje nelikvidnosti.

3. Završne odredbe

Član 15

Stupanjem na snagu ove odluke prestaje da važi Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama („Sl.list RCG“, br. 58/05).

Član 16

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

P R E D S J E D N I K

Ljubiša Krgović s.r.

O.br. 0101-323/11-8
Podgorica, 18.09. 2008. godine